

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2021-05-18

Dnr: UFV 2021/715

Finansdepartementet
Avd. för samhällsplanering och bostäder

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:
Sara Lilja Visén

Telefon:
018-471 18 79

www.uu.se

sara.lilja_visen@uadm.uu.se

Beredning med:
Tor Broström
Melina Malafry
Mia Geijer

Promemoria med förslag till förordning om stöd till energieffektivisering i flerbostadshus

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar expertgruppens yttrande som sitt svar på rubricerad remiss

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats lämna synpunkter på promemorian Förslag till förordning om stöd till energieffektivisering i flerbostadshus (Fi2021-00200).

Bifogat yttrande har utarbetats av professor Tor Broström, konstvetenskapliga institutionen, postdoktor Melina Malafry, juridiska institutionen, samt adjungerad universitetslektor Mia Geijer, konstvetenskapliga institutionen.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av prorektor Coco Norén och ställföreträdande universitetsdirektör Per Abrahamsson, efter föredragning av utbildningsledare Sara Lilja Visén. Närvarande därutöver var akademiombudsman Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordförande Jacob Färnert.

Anders Hagfeldt

Sara Lilja Visén

UPPSALA
UNIVERSITET

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:
Sara Lilja Visén

Telefon:
018-471 18 79

www.uu.se

sara.lilja_visen@uadm.uu.se

YTTRANDE

2021-05-18 Dnr: UFV 2021/715

Finansdepartementet
Avd. för samhällsplanering och bostäder

Promemoria med förslag till förordning om stöd till energieffektivisering i flerbostadshus

Uppsala universitet har anmodats lämna synpunkter på promemorian Förslag till förordning om stöd till energieffektivisering i flerbostadshus (Fi2021-00200).

Bifogat yttrande har utarbetats av en expertgrupp bestående av professor Tor Broström, konstvetenskapliga institutionen, postdoktor Melina Malafry, juridiska institutionen, samt adjungerad universitetslektor Mia Geijer, konstvetenskapliga institutionen. Yttrandet fokuserar främst på varsamhetskravet och dess tillämpning.

Övergripande generella synpunkter

Överlag ställer sig expertgruppen positiv till den föreslagna förordningen. Särskilt positivt är att förslaget så tydligt lyfter fram varsamhetskravet och därtill ger konkreta förslag på hur detta kan hanteras. Expertgruppen har dock ett antal synpunkter och förslag, vilka anges nedan. Först kommenteras den föreslagna förordningen, sedan det övriga dokumentet.

Kommentarer till den föreslagna förordningen samt ändringsförslag

Uppsala universitet vill ur kulturvärdessynpunkt särskilt kommentera följande punkter i förordningsförslaget.

§ 10 Gränsvärdet 20 %

Uppsala universitet välkomnar att gränsvärdet för hur stor förbättring de energieffektiviserande åtgärderna behöver ge för

UPPSALA
UNIVERSITET

att stöd ska kunna utgå har satts till 20 %, vilket ger goda möjligheter till att förena energieffektivitet med varsamhet. Universitetet vill dock poängtera att det måste göras tydligt att alla byggnader omfattas av varsamhetskravet (PBL kap. 8, 17§) och att särskilt värdefulla byggnader enligt PBL kap. 8, 13§ inte får förvanskas.

§ 14 Bygglovskrav och bevisföring

Uppsala universitet välkomnar att det i förslaget tydligt skrivits in att den sökande ska kunna visa bygglov alternativt göra klart att bygglov sannolikt inte krävs i det föreliggande fallet. Universitetet önskar däremot se ett par tydliggöranden innan förslaget träder i kraft.

För det första är det oklart hur den sökande ska kunna föra i bevis att bygglov inte krävs. Universitetet föreslår att det i verkställighetsföreskrifter samt informationsmaterial klargörs hur bevisföring ska ske. Exempelvis skulle en redogörelse för hur åtgärden ska genomföras med varsamhet i förhållande till kulturvärde och, i förekommande fall hur förvanskningförbudet beaktas, kunna bifogas ansökan. Om frågan rör byggnader som enligt PBL kap. 8, 13§ klassas som särskilt värdefulla anser universitetet att anhållan även bör inkludera intyg från en sakkunnig med avseende på kulturvärden i de fall åtgärden endast är anmälningspliktig. I enstaka fall kan åtgärden aktualisera tillstånd enligt kulturmiljölagen (KML) kap 3 oavsett om bygglov krävs eller inte. Även detta bör framgå i verkställighetsföreskrifter samt i informationsmaterial.

För det andra finns det många byggnader med kulturvärde vilka ligger utanför detaljplanlagt område, och för vilka det därmed varken krävs bygglov eller anmälan för energieffektiviserande åtgärder. Dessa byggnader kommer inte att fångas upp i eventuell lovprövning eller annan process som följer av PBL. Det är alltså möjligt för sökande att få ekonomiskt stöd utifrån den föreslagna förordningen för åtgärder som riskerar att förvanska kulturellt värdefulla byggnader, eller för åtgärder som riskerar att utföras ovarsamt.

För det tredje finns det en oklarhet i huruvida vissa energieffektiviserande åtgärder kräver bygglov eller ej. I och med att den sökande måste göra en bedömning av huruvida det är sannolikt att bygglov krävs kan sådana åtgärder eventuellt fångas upp, men det förutsätter att den som bedömer ansökan vid myndigheten har rätt kompetens för att avgöra om bygglov krävs, inte minst vad gäller särskilt värdefulla byggnader enligt PBL kap. 8, 13§.

UPPSALA
UNIVERSITET

§ 16 Oberoende expert

Enligt 16 § och 21 § i den föreslagna förordningen ska åtgärder och kostnader på förhand godkännas av en oberoende expert, som i efterhand även ska följa upp dessa. I avsnitt 4.5 framgår det att denna oberoende expert ska vara en certifierad energiexpert. Certifieringen av energiexperter har två nivåer: ”normal” och ”kvalificerad”, där den senare nivån enligt Boverket kräver ”kunskap om hur byggnaders kulturhistoriska och arkitektoniska värden kan påverkas av olika energieffektiviseringsåtgärder”. Uppsala universitet förordar att förordningen ställer krav på den högre certifieringsnivån. Därigenom försäkras man sig om att den oberoende experten även kan bidra med en bedömning av varsamhetsaspekterna i de fall en bygglovsprövning inte görs.

§ 17 Länsstyrelsens prövning

I de fall frågan om åtgärdernas varsamhet behöver klargöras, till exempel för åtgärder som inte är bygglovspliktiga, kan länsstyren behöva kräva in mer underlag. Här behöver det åter förtydligas att åtgärder inte får vara ovarsamma även om åtgärden i sig inte är lovpliktig.

§ 27 Länsstyrelsens tillsyn över att villkoren följs

I länsstyrelsens uppföljning av huruvida villkoren följs bör man även uppmärksamma de genomförda åtgärdernas övergripande påverkan på kulturvärden. I det fall det uppdragas att kulturvärden i stor omfattning påverkats negativt bör villkoren justeras.

§ 28 Boverkets rapportering

Av de skäl som anges i kommentaren till § 35 nedan bör i Boverkets uppföljning även ingå en analys av hur kulturvärden påverkas av stödformen och vilka justeringar av villkoren som därför kan behöva vidtas.

§ 35 Boverkets föreskrifter om verkställighet

Flera av de oklarheter som ovan påpekats föreliggande behöver förtydligas i de verkställighetsföreskrifter som Boverket enligt förslaget ska meddela. Uppsala universitet vill understryka nödvändigheten av att dessa verkställighetsföreskrifter utarbetas i samarbete med sakkunniga rörande kulturvärden. I samband med detta arbete bör även Boverkets byggregler anpassas så att de harmoniserar med föreskrifterna. Exempelvis bör det tydligare framgå att även byggnader uppförda efter 1920 kan vara särskilt värdefulla byggnader och falla under PBL kap. 8, 13§.

Övriga kommentarer

Förordningsförslaget aktualiserar en rad övergripande problem med tillämpningsfrågor rörande kulturvärden. Uppsala universitet ser sig därför föranlåten att påtala några av de frågor som bör beaktas vid fortsatt behandling av denna och liknande frågor.

2.1 (s.11) Allmänt om kulturvärden i det byggnadsbestånd åtgärden inriktas mot

I det byggnadsbestånd vars värdeår överstiger 40 år, finns en stor andel byggnader vars kulturhistoriska värde är högt eftersom de återspeglar höjdpunkten i den omfattande satsning på förbättring av bostadsstandard som var en kärnfråga i det svenska folkhemsbygget. Någon systematisk inventering av vilka byggnader som bör skyddas i detta byggnadsbestånd har aldrig gjorts. Den arkitektur som präglar denna period bygger i hög grad på väl avvägda proportioner och materialverkan, men det finns ett stort kunskapsglapp när det gäller vilka hänsynstaganden som är nödvändiga för att genomföra varsamma renoveringar av detta byggnadsbestånd. Det kunskapsunderlag som finns tillgängligt för bygglovshandläggning och bedömning av anmälningspliktiga åtgärder är i många fall bristande och många kommuner saknar egen kompetens för att bedöma hur planerade åtgärder påverkar kulturvärden.

Det är inte helt klart om stöd kan utgå enligt den föreslagna förordningen till åtgärder som är så omfattande att byggnaden efter åtgärd ska leva upp till nybyggnadskrav. Om så är fallet ska bedömning av kulturvärden göras vid bygglovgivning och kulturvärden preciseras i kontrollprogram så att varsamhetskrav och förvanskningförbud tillgodoses.

2.2 (s. 12) Mål och pågående initiativ

Expertgruppen finner det positivt att förslaget inkluderar politikområdet Gestaltad livsmiljö och föreslår att de informationsinsatser som sker i samband med förordningens sjösättande inkluderar kunskapshöjande åtgärder kring kultur- och arkitektoniska värden samt hur energieffektiviserande åtgärder kan genomföras varsamt i förhållande till dessa.

4.1 (s. 17) Utgångspunkter för förslaget

Expertgruppen vill förorda att den informations- och kunskapsförmedling som enligt det föreliggande förslaget ska ske i samband med att stödet aktualiseras, även ska omfatta kulturvärden och exempel på hur energieffektivisering kan

UPPSALA
UNIVERSITET

utföras varsamt. Därtill bör informationsinsatser inom dessa områden riktas mot såväl personal som hanterar bygglov och startbesked som energirådgivare.

6.1 (s. 37) Konsekvenser för miljö, hälsa och samhällsekonomi

Under rubriken *Andra effekter av stödet* bedöms konsekvenserna för kulturvärden bli begränsade under förutsättning att bygglovsprövningen sker enligt regelverket. Expertgruppen vill här erinra om Riksantikvarieämbetets (RAÄ:s) överinseenderapport *Kulturvärden försvinner i byggprocessen* (2018) samt RAÄ:s återrapportering av regleringsbrevsuppdrag *Kulturvärden i plan- och byggprocesser* (2020), vilka visar att tillämpningen av varsamhetskravet (PBL 8 kap 17§) och förvanskningförbudet (PBL 8 kap 13§) uppvisar stor variation mellan landets ca 290 kommuner. Som påtalas ovan är det därför viktigt att målgrupper som agerar inom den nu aktuella stödformen nås av information kring kulturvärden och varsam energieffektivisering.